

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
«31» 08 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА»

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2024 /2025
Семестр	4
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Ольга ІВАЩЕНКО, к.філос.н., доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин, Володимир ШЕЛУХІН, к. соц. н., асистент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Пролонговано: на 2025/2026 н.р. (Черкашина) «28» 08 2025р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

Київ - 2024

Розробник(и):

Ольга ІВАЩЕНКО, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

Олег МАЗУРИК

Протокол № 12 від «29» 08 2024 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2024 року № 7

Голова науково-методичної комісії

Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – опанування фаховим знанням про принципи та правила соціоструктурного підходу вивчення суспільств, тематику та основні результати теоретичних і практичних соціологічних досліджень сучасних суспільств у межах процесів глобалізації та євроінтеграції, співставлення цих процесів з тими, що відбуваються в Україні та загалом у світі, а також опрацювання можливості застосування цих знань у подальшій дослідницькій роботі.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. *Знати* класичні та основні сучасні соціологічні теорії суспільства.
2. *Вміти* аналізувати соціологічну інформацію та працювати зі статистичними даними.
3. *Володіти базовими навичками* пошуку та відбору релевантної інформації, критичного аналізу, співставлення різних підходів.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна має фундаментальний та проблемно-орієнтований характер, сприяє формуванню фахових знань та вмінь досліджувати сталі форми соціальних відносин у взаємодіях різних соціальних груп при реалізації інтересів і потреб у сферах виробництва, розподілу та споживання суспільних благ. Першочергова увага приділяється теоретико-методологічним засадам вивчення соціального структурування з врахуванням сучасних соціально-класових підходів. Структурні взаємодії розглядаються на всіх рівнях від групового до інституціонального в контексті процесів соціальної диференціації та стратифікації, формування та відтворення нерівностей з використанням даних міжнародних порівняльних досліджень за участі України. Соціологічне пізнання соціального розшарування включатиме ефекти впливу соціо-структурних чинників зайнятості, віку, гендеру, етнічності, професійної та поселенської структури з врахуванням інтерсекціонального підходу. Змістовно навчання передбачає систематичне залучення студентів до вивчення зарубіжних і українських матеріалів наукової і дослідницької джерельної бази, з виокремленням досвіду дорадянської української соціології (М. Драгоманов, М. Грушевський, М. Шаповал та ін.).

4. Завдання (навчальні цілі). Вивчення дисципліни сприяє оволодінню наступними знаннями:

- оволодіти базовим соціологічним знанням про соціальні структури та її складових, їхні соціологічні індикатори та способи аналізу та дослідження;
- сформувати базові вміння здійснення аналізу соціальної стратифікації на основі узагальнення відповідної інформації для вивчення соціоструктурних процесів суспільства;
- розвинути соціологічну чутливість до проявів соціальних проблем нерівності, стимулювати критичне мислення.

Що спрямовано на формування наступних **компетентностей**:

- СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
- СК10. Здатність здійснювати соціологічний аналіз соціальних структур і процесів на мікро-, мезо- та макрорівні.
- СК15. Здатність аналізувати зміст і спрямованість соціальних процесів урбанізації та глобалізації та використовувати методи аналізу, порівняння й оцінки методологічної спроможності різних концепцій урбанізації та глобалізації.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати методологію соціоструктурного підходу сучасних соціологічних досліджень	Лекція, практичне	Опитування, КР	25
1.2	Знати систему базових соціологічних індикаторів дослідження соціальної стратифікації	Лекція, практичне	Опитування, КР	25
2.1	Вміти працювати з соціальною інформацією, даними соціологічних досліджень, співвідносити соціологічні висновки з результатами статистичних досліджень	Лекція, практичне, самостійна робота	Творчі завдання, КР, підсумкова робота	20
2.2	Вміти виявляти, аналізувати та інтерпретувати актуальні соціо-структурні проблеми	Лекція, практичне, самостійна робота	Творчі завдання, підсумкова робота	20
3.1	Бути здатними до міждисциплінарних досліджень та комунікацій	Лекція, самостійна робота, практичне	Творчі завдання, групова робота	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)					
Програмні результати навчання (назва)					
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	
+	+		+	+	ПРН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
		+	+		ПРН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
	+	+	+	+	ПРН15. Здійснювати соціологічний аналіз соціальних структур і процесів на мікро-, мезо- та макрорівні.
+	+		+	+	ПРН19. Здійснювати опис й осмислення соціальної, демографічної й економічної статистики та застосовувати методи оцінки, регулювання і прогнозування процесів урбанізації та глобалізації.

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

- Усна відповідь та презентація творчих завдань на практичних заняттях (РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН2.2, РН3.1) – макс. 40 балів \ мін. 24 бали.
- Контрольна робота (РН 1.1, РН 1.2, РН 2.1) – макс. 10 балів \ мін. 6 балів.
- Підсумкова робота (контрольна робота з презентацією, РН2.1, РН2.2) – макс. 10 балів \ мін. 6 балів.

- підсумкове оцінювання: іспит, РН1.1, РН1.2, РН2.1, РН2.2 – макс. 40 балів \ мін. 24 бали.

Умови допуску до іспиту: для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 36 балів*, для одержання допуску до іспиту слід обов'язково подати письмові роботи – відпрацювання пропущених лекційних і практичних занять в усній та/або письмовій формі з кожної невідпрацьованої теми дисципліни та підсумкову роботу.

7.2 Організація оцінювання:

- Усні відповіді та творчі завдання – протягом тем 1–10.
- Контрольна робота – після тем 1–5.
- Підсумкова робота – після тем 6–10.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни.. Тематичний план лекцій і практичних занять

Номер та назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1. Соціоструктурний підхід в соціології			
1. Структурування соціального простору. Складові (елементи) соціальної структури. Теоретичні засади соціоструктурного підходу.	4	4	6
2. Соціальна диференціація та стратифікація. Системи соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація за віком, етнічністю та гендером.	4	2	4
3. Класовий аналіз в соціології. Вимірювання соціального класу. Класові схеми: класичні та альтернативні. Європейська соціально-економічна класифікація ESeC.	4	4	4
4. Інституціональні, організаційні та групові структурні чинники суспільних процесів.	2	2	6
5. Сучасні теоретико-методологічні напрямки соціоструктурних досліджень.	2	4	6
2. Соціоструктурні виміри українського суспільства			
6. Структура зайнятості та статуси зайнятості. Професійна структура та методичні засоби її дослідження на прикладі ISCO.	2	2	8
7. Соціальна мобільність: сутнісне значення вивчення в соціоструктурних дослідженнях.	2	2	4
8. Поселенська структура як проекція просторової організації суспільства. Сучасні тренди поселенського структурування.	2	2	4
9. Соціальна та економічна нерівність в глобальному та локальному вимірах. Методики соціального вирівнювання: міжнародний та історичний досвід. Соціальна політика: мета та завдання в ринкових умовах. Соціальна політика в Україні.	4	4	8
10. Сучасне українське суспільство. Динаміка структурних змін на основі соціального моніторингу ІС НАН України (1994-2024). Порівняльні дослідження модулю «Соціальна нерівність», ISSP за участі України (2009, 2019).	4	4	10
ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Практичні заняття – **30 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Гіденс Е. (1999). Соціологія/ пер. з англ. Київ: Основи. Р. 5, 6, 9, 10.
2. Динаміка сприйняття соціальної нерівності в Україні: за даними Міжнародної програми соціальних досліджень 2009 і 2019 років.(2020). За ред. С. Оксамитної та О. Симончук. – Київ: ІС НАНУ і НаУКМА.- Р. 2, 4.
3. Коваліско Н. (2007). Основи соціальної стратифікації. Навч. Посібник. Львів: Магнолія. Р. 1, 2, 3,4.
4. Макеев С. (2008). Соціальна структура //Соціологія. Навч. посібник. Ред. С. Макеев. Р. 4, 139-191.
5. Макеев О., Оксамитна С. (Ред.) (2017). *Стан сингулярності: соціальні структури, ситуації, повсякденні практики*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
6. Малиш Л. (2019). *Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей в соціології*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія».
7. Макеев С.О. (1998). Структурна перспектива в сучасній соціології //Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 1–2, 27-36.
8. Макеев С., Оксамитна С. (2011). Концепція інституціонально відтворюваних нерівностей// Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 4, 32–49.
9. Оксамитна С. (2013). Динаміка престижності професій і занять в українському суспільстві//Соціальні виміри суспільства. Випуск 5 (16). – К.: Інститут соціології НАН України, 392-406.
10. Оксамитна С. (2010). Інституціональне середовище відтворення соціальної нерівності// Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – № 4. – С. 4-28.
11. Оксамитна С. (2011). Міжгенераційна класова і освітня мобільність. – К.: НаУКМА.
12. Осовський В. (2008). Соціальна організація та соціальна інституція// Соціологія. Навч. посібник. Ред. С. Макеев. Р. 5, 193-215.
13. Симончук О. (2018). Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. - Київ: Інститут соціології НАН України, 17-162.
14. Солодько Ю.В., Оксамитна С.М. (2021). Динаміка соціально-класової само ідентифікації в Україні: зміни в структурі та дискурсі *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. Т.4, 3- 17.

Додаткові:

1. Іващенко О. (2010). Про анатомію економічної нерівності в сучасній Україні: соціологічні дослідження// Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 4, 29-56.
2. Соціальні структури і особистістість: дослідження Мелвіна Л. Кона і його співпрацівників. (2007) – Київський міжнародний інститут соціології: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 43-70.
3. Пікетті Т. (2016). Капітал у ХХІ столітті. – Київ: Наш формат, Ч.3, 247-439.
4. Райнерт Е. (2014). Як багаті країни забагатіли... І чому бідні країни лишаються бідними.- Київ: Темпора, 110-217.
5. Veira-Ramos A., Liubyva T., Golovakha E. (eds.) (2020). *Ukraine in transformation: from Soviet republic to European society*. Palgrave Macmillan.
6. *Human development UNDP Report 2019*. Beyond income, beyond averages, beyond today: inequalities in human development in the 21st century.URL: <http://bit.ly/2rdbBx3>